

A kelet-németek utazásai 2004-ben¹

Összeállította: Polgár Judit²

2004-ben a kelet-németek utazásainak száma – 2002-höz és 2003-hoz hasonlóan – alacsonyabb volt az egy évvel korábbinál. Ennek ellenére a lakosságnak még mindig igen magas hányada, 71%-a tett legalább egy 4 vagy annál több éjszakás utazást. A 71% abszolút számokban kifejezve 8,66 millió utazót jelent, amely 2003-hoz viszonyítva 138 ezer utazóval kevesebb. Az egyes kelet-német tartományokban mért utazási intenzitás viszonylag nagy különbségeket mutat. A legkevesebben Mecklenburg-Vorpommern tartományból (59%), a legtöbben Szászországból (78%) utaztak 2004-ben. A visszaesés okai elsősorban Németország, és ezen belül is a kelet-német tartományok gazdasági helyzetében keresendők. Az áremelkedés, a különböző díjak és adók folyamatos emelése, valamint a szociális bizonytalanság negatívan befolyásolja a fogyasztói magatartást, szűkíti a kelet-németek utazási lehetőségeit. A kelet-németek gazdasági helyzete összességében azonban továbbra is relatív jónak mondható.

A kelet-német utazók több mint egyharmada több alkalommal is részt vett 4 napnál hosszabb utazáson 2004-ben. A Magyarországra utazók közül 68% állította, hogy ez volt a legfontosabb utazása az év során, vagyis, hogy csak egy alkalommal utazott külföldre. A Magyarországra utazók közül további 18% kétszer, 14% pedig többször utazott külföldre.

A kelet-németek utazók 48%-a külföldön töltötte szabadságát. A legkedveltebb úti cél továbbra is Spanyolország (29%, ezen belül Kanári szigetek: 11%, Baleár-szigetek: 13%) volt. Ezt követte Ausztria (15%), Olaszország (13,4%), Törökország (7,9%), Csehország (7,2%), Lengyelország (6,3%), Franciaország (6,2%) és Magyarország (5%). A további legnépszerűbb desztinációk Görögország (4,8%), Svájc (3,6%), Bulgária (3,6%), Horvátország (3,3%) és Dánia (2,9%) voltak. 2004-ben mindössze a kelet-németek 4%-a utazott tengerentúlra, amely közel félmillió főt jelent. A legfontosabb úti cél az USA (2%), amelyet Kanada, a Dominikai Köztársaság, Mexikó, valamint más dél-amerikai országok követnek. Ázsiában a legkedveltebb desztinációk Kína, Thaiföld és India voltak.

Magyarország a külföldi utazások rangsorában 2004-ben a 8. helyet foglalta el, hazánkba közel 300 ezer kelet-

német utazott. A Magyarországra utazók 48%-a a Balatonra utazott, 7%-a Budapestet kereste fel, 45% pedig más régiókba – elsősorban Nyugat-Magyarországra – látogatott el. Az elmúlt 15 évben, amióta a kelet-németek szabadon utazhatnak, a lakosság 37%-a járt egy vagy több alkalommal Magyarországon, 63% azonban nem járt hazánkban 1991 óta. A fenti időszakban összességében minden kelet-német lakosra átlagosan 1,4 magyarországi utazás jutott.

A rövid utazások tekintetében Magyarország szintén a 8. helyen áll Csehország, Lengyelország, Ausztria, Hollandia, Franciaország, Olaszország és Dánia után.

A szálláshelyek között továbbra is a szállodák játszották a legfontosabb szerepet, az utazók 48%-a töltötte nyaralását szállodában. A második helyen az üdülő, nyaralóház áll 20%-kal, ezt követi a panzió 11%-kal, illetve a kempingek 7%-os részesedéssel. A falusi turizmus és az ifjúsági szálláshelyek kevésbé preferáltak a kelet-német utazók körében. A megkérdezettek 11%-a ingyenes szálláshelyet vett igénybe, ők rokonoknál, illetve barátoknál szálltak meg. A Magyarországra utazók szálláshely-választása némiképp eltér az átlagostól: hazánkban az üdülők és nyaralók játsszák a legfontosabb szerepet (39%), ezt követi a szálloda (29%) és a panziók, vendégházak (14%). A kempingeket, illetve az ifjúsági szálláshelyeket 4-4% vette igénybe, 7% pedig rokonoknál, barátoknál szállt meg magyarországi utazása során.

A közlekedési eszközök közül a személygépkocsi megőrizte vezető szerepét, ugyanakkor a légi közlekedés is egyre népszerűbb, az utazók 38%-a utazott repülővel a kiválasztott desztinációba. A busz és a vasút kevésbé fontos közlekedési eszköznek számít a kelet-németek utazásai során. A Magyarországra utazók 71%-a gépkocsival, 14-14%-a pedig repülővel, illetve autóbusszal érkezett hazánkba.

A megkérdezés során a kelet-németek fele állította, hogy érdeklődik valamely low cost légitársasággal való utazás iránt, amelynek oka elsősorban az alacsony díjszabás. Akik nem kívánnak fapados légitársasággal utazni, azok legtöbbször a következő okokat nevezték meg: magas kockázat; a szolgáltatás alacsony színvonala; a technikai biztonság hiánya.

A legfontosabb fapados légitársaságok a Ryanair, az Easyjet és az Air Berlin voltak, az ezekkel a társaságokkal meglátogatott desztinációk Nagy-Britannia, Olaszország, Magyarország, Portugália és Görögország.

Az utazások időtartamát tekintve megállapítható, hogy a kelet-németek döntő többsége két hétre utazik, egynegyedik pedig egy hetet tölt otthonától távol. A Magyarországra látogató kelet-németek 73%-a két hetet, 12%-a egy hetet, 15%-a pedig több mint két hetet tölt nálunk. A kelet-németek átlagos tartózkodási ideje Magyarországon 14 éj-

¹ 2004 őszén a LEIF kelet-német kutatóintézet több mint 1200 emberrel folytatott interjúkat 2004. évi megvalósult utazásairól, valamint a 2005. évi utazási terveikről. A minta reprezentatív volt a kelet-német lakosságra életkor, nem, település nagyság és tartomány szerint is. A kutatás részletes eredményei a Magyar Turizmus Rt. Piac- és Termékelemzési Irodájában megtekinthetők (telefon: (1) 488-8710, fax: (1) 488-8711, e-mail: kutatatas@itthon.hu, honlap: www.itthon.hu>Szakmai oldalak).

² Kutató, a Magyar Turizmus Rt. Piac- és Termékelemzési Irodájának munkatársa.

szaka, amely meghaladja a 12 éjszakás külföldi átlagos tartózkodási időt.

A csomagtúrák jelentősége nőtt, 2004-ben az utazók 44%-a fizetett be ilyen típusú útra, amelyet elsősorban ezen utak kedvező árfekvése indokol. Az utazók 53%-a vette igénybe utazási irodák szolgáltatását (komplett turisztikai csomagot, vagy annak legalább egyes elemeit vásárolva az irodáktól).

A kelet-német utazók költése 2004-ben átlagosan 914 euró volt egy utazásra számítva, amely a valaha mért legmagasabb érték. A Magyarországra utazók átlagosan 819 eurót költöttek fejenként utazásuk során. Ezen belül 46%-uk 500 euró alatt, egynegyedük 500 és 1000 euró között, 29%-uk 1000 euró feletti összeget költött magyarországi útja során.

Előrejelzés 2005-re

A LEIF előrejelzése szerint 2005-ben egyáltalán nem vagy minimálisan csökken majd a kelet-németek utazási intenzitása, tehát várhatóan a lakosság 70%-a továbbra is utazik majd. 2005-ben a kelet-németek 49%-a tervez legalább egy utazást (az 1990-es évek óta azoknak a száma, akik már összesen biztosak a jövő évi utazásukban 52 és 56% között mozog).

36% bizonytalan még a 2005. évi utazásban, 15% pedig nem tud vagy nem akar utazni. Ugyanakkor a költési hajlandóság azok körében, akik utazni fognak, várhatóan emelkedni fog, ennek legfőbb oka, hogy a kelet-német turisták nagy hangsúlyt fektetnek a meglátogatott desztinációban a szolgáltatások minőségére, valamint a turisztikai infrastruktúrára, és ezért hajlandók is többet fizetni.

A meglátogatni kívánt úti célok között az első helyen továbbra is Németország áll, 2004 őszén 10% állította biztosan, hogy belföldön tölti szabadságát 2005-ben. A külföldi út célok is népszerűek a kelet-németek körében, 39%-uk már októberben biztosan állította, hogy 2005-ben külföldre utazik. Ezen belül 28% európai úti célt, 5% Európához közeli, 6% pedig tengerentúli desztinációt választ 2005-ös utazása helyszínéül. A 2005-ben Európába utazni kívánó kelet-német turisták 6%-a 2004 októberében már eldöntötte, hogy Magyarországra utazik, ezzel Magyarország Spanyolország, Ausztria, Olaszország, Görögország és Franciaország után a hatodik helyen áll a kelet-németek tervezett utazási listáján. A potenciális Magyarországra utazók 7%-a a Balatonon, 30%-a Budapesten kívánja tölteni szabadságát, további 63% azonban más régiókat kíván meglátogatni, illetve nem döntött még a pontos úti célról.

Mit tudnak a hollandok Magyarországról?¹

Szerző: Sándor Anna²

Úgy tűnik, mind a labdarúgás, mind a pusztá presztízse leszállóágban van, legalábbis a hollandok Magyarországról alkotott képét tekintve. A megkérdezett hollandok velünk, magyarokkal kapcsolatban ugyanolyan arányban gondolnak a szép nőkre, mint a jó focira (3%), s a pusztát már csak 2%-uk említi. Megdöbbentő, de a vizsgálatba bevont hollandok közel kétharmada egyetlen egy híres magyart sem ismer. A volt kelet-európai országok közül az Európai Unióba újonnan belépők sorából a hollandok többségének elsőként ugyan Lengyelország jut eszébe, de az összes említés közül Magyarország szerepelt a legjobban.

A kétezer holland 39%-ának Magyarországról semmi nem jut az eszébe, akiknél bármilyen asszociáció is felmerül, azoknál „Budapest legyőzte a gulyást”. A megkérdezettek túlnyomó része (44%) elsősorban Budapestre asszociál, a gulyás a második helyre csúszott. Örömteli, hogy a kultúra a harmadik helyen áll. A Magyarországgal kapcsolatos negyedik leggyakoribb asszociáció a jó utazási lehetőség. „A Monarchia megelőzi '56-ot”: több holland asszociál a Monarchiára, mint az '56-os forradalomra. A legtöbben Bartók nevét ismerik (8%), ezt Puskás (7%), majd Márai (6%) követi. A megkérdezettek több mint 90%-a még soha nem találkozott a magyar kultúrával. Új jelenség, hogy a magyar kultúrát egyre többen fogyasztják Magyarországon, sokan ezért is utaznak hozzánk. A megkérdezettek közel egyötöde járt már Magyarországon.

A vizsgálat célja és körülményei

2004 második felében, de főként ősztől került sor Hollandiában a magyar kultúra seregszemléjére. Hiller István, akkori kulturális miniszter szeptember 23-án tartotta meg

a kulturális évaddal kapcsolatos sajtókonferenciáját, ahol a következő kérdés merült fel: Mit tudtak a hollandok a magyar kultúráról a kulturális évad előtt, s vajon mit tudnak majd utána? Magyarul: lesz-e a kulturális évadnak hatása, s ha igen, ez mérhető-e és méri-e majd valaki. Intézményünk, a Spinoza Ház ekkor ajánlotta fel, hogy – ha szerény mértékben is – de neki kezd egy vizsgálatnak. Annál is inkább, mivel jó negyedszázaddal korábban a

¹ A felmérés 2004 őszén 2000 fős mintán történt a Spinoza Ház megbízásából és közreműködésével.

² A Spinoza Ház ügyvezető igazgatója.

Spinoza Ház igazgatója már végzett e tárgyban vizsgálatokat Hollandiában.

2004 szeptembere már elég későnek tűnt egy ilyen vizsgálat megkezdéséhez, mivel a magyar kulturális seregszemle előtti állapotot kívántuk felmérni. Ezért szeptember végén 9 magyarul és hollandul is tudó kérdezőbiztos segítségével (Hollandiában tanuló magyar egyetemisták) öt nap alatt kétezer hollandnak tettünk fel öt kérdést. Ezzel még időben tetten értük a kulturális évad előtti tudás, illetve „nem-tudás” szintjét. Az évad utáni ismeretszintet és ennek esetleges hatását 2005 őszén érdemes elvégezni. Fontos volt, hogy kérdezőbiztosaink magyarul is tudtak, így a félig-meddig helyesen említett magyar neveket, eseményeket helyesebben tudták rögzíteni, helyükre tenni. A megkérdezettek kiválasztása véletlenszerűen történt.

A megkérdezettek köre

A kétezres minta 56%-a férfi, 44%-a nő. Ami az életkort illeti, a megkérdezettek 65%-a 18 és 30 év közötti. A hangsúlyt szándékosan helyeztük a fiatalokra. E korosztályon belül az egyetemisták aránya 61%. Az alábbiakban ismertetett vizsgálati eredményre az egyetemisták ismereti szintje tehát erősen rányomja a bélyegét. Három-három kérdezőbiztosunk dolgozott Amszterdamban, Hágában és Rotterdamban. Mindegyikük – részint az amszterdami, hágai és rotterdami pályaudvar előtt – kérdezte a véletlenül arra járó hollandokat. E módszerrel igyekeztünk megoldani, hogy országos képet kapjunk, továbbá azt is, hogy mind a városi, mind a vidéki lakosság képviseltesse magát. A kétezres mintának 60%-át vették fel a pályaudvarok előtt, a minta további 40%-a pedig az egyetemekről származott (amszterdami egyetem, leideni egyetem és a rotterdami egyetem). Ami a megkérdezettek foglalkozását illeti, az teljesen vegyes összetételt mutat.

A VOLT KELET-EURÓPAI ORSZÁGOK SORÁBÓL MELY ORSZÁGOK LÉPTEK BE 2004 MÁJUSÁBAN AZ EURÓPAI UNIÓBA?

Első kérdésünk arra irányult, hogy vajon 5 hónappal a csatlakozás után mely országokra gondolnak leginkább a hollandok, s ezen belül eszükbe jut-e hazánk, s ha igen, akkor vajon hányadik helyen említik? E kérdés kapcsán arra voltunk kíváncsiak, hogy gondolatban hol helyezik el Magyarországot a volt kelet-európai országok sorában. A megkérdezettek több mint 90%-a helyesen említett meg legalább egy országot a tíz csatlakozó közül. A kétezres minta több mint fele legalább 3 országot helyesen jelölt meg. Figyelemre méltó, hogy a helytelenül megemlített országok sorát Törökország vezeti, nyilván azért, mert Törökország jövőbeli Európai Unió tagásával a holland sajtó 2004-ben rengeteget foglalkozott. Törökországot a hibásan említettek sorában Horvátország követi. Ennek nyilván oka lehet

az a tény, hogy Hollandiából sokan mennek Horvátországba nyaralni, így Horvátország a volt kelet-európai országok közül a hollandokhoz gondolatilag közelebb áll.

Ami a helyes válaszokat illeti: a volt kelet-európai országok közül a megkérdezetteknek elsősorban Lengyelország jut az eszükbe. A kétezer válaszoló több mint negyede (28%) elsősorban Lengyelországot említi. Csehország és Magyarország szinte fej-fej mellett követi egymást (19 és 18%). Tehát míg minden negyedik megkérdezettnek legelőször Lengyelország jut az eszébe, addig Magyarországot nem egészen minden ötödik válaszoló említi elsőként. A visegrádi országokat a Baltikum követi, a megkérdezettek 7-8%-ának valamelyik balti állam jutott legelőször eszébe.

Fontos ugyan, hogy mely országra gondolnak a hollandok először, de legalább ilyen fontos, hogy egy-egy országot összesen hányan említene. Első asszociációként legtöbbször tehát Lengyelország jelent meg, összességében azonban legtöbbször Magyarországot említették, azaz Magyarországot, mint új EU-tagot mégis csak többen ismerik. A kétezer megkérdezettből 1390-en említették Magyarországot, s ha sokszor nem is az első helyen, de a másodig-harmadik helyre legtöbbször hazánk került. Lengyelországot összesen 1112-en említették, harmadik helyen pedig (780 említés) Csehország áll.

MI JUT LEGELŐSZÖR ESZÉBE MAGYARORSZÁGRÓL?

A megkérdezettek 39%-ának Magyarországról semmi nem jutott az eszébe. Akikben országunkról valamilyen információ mégis csak felmerült, azok jellemzően több dologra asszociáltak. A kétezer megkérdezett közül jó néhányan sok helytelen dolgot vagy más országra vonatkozó jellegzetességeket is említettek. Az alábbiakban csak azokat a helyes válaszokat értékeltük, amelyeket legalább tízen (a megkérdezettek 0,5%-a) említettek.

„Budapest legyőzte a gulyást!” A megkérdezettek túlnyomó része (44%) elsősorban Budapestre (vagy annak bizonyos nevezetességére, mint például a Lánchíd) asszociál, s a gulyás a második helyre (30%) csúszott. A negyed századdal ezelőtti felmérésünkben még messze a gulyás volt az első helyen. Örömteli dolog, hogy a széles értelemben vett kultúra a harmadik helyen áll. Majdnem minden ötödik megkérdezettnek (18%) Magyarországról a kultúra valamelyik aspektusa jut eszébe.

A kultúra persze igen tág kategória, ide soroltuk az összes olyan megjelölést, mint opera, operett, csárdás, cigányzene, hegedű, néptánc, népviselet, film, fotó, kézimunka, tánc és zene általában vagy egyszerűen csak olyan általános megjelölések, mint „érdekes kultúra”, „különleges kultúra”, „népművészet”. Negyedik helyre a vakáció került. A megkérdezettek 14%-ának az jut eszébe Magyarországról, hogy itt jól vagy olcsón lehet nyaralni, jók a rekreációs lehetőségek, olcsók a kempingek stb. Tulajdonképp ehhez kapcsolódik az is, hogy a válaszolók ötödiknek a Balatonra asszociálnak (11%). Hatodik helyre az

étel-ital került (10%). Ez is tág fogalom, ide tartozik a szalámi, paprika, pálinka, bor, lángos említése, vagy csak úgy általában a „jó étel”. Talán indokolatlannak tűnik, hogy a gulyást kivettük ebből a kategóriából, de mivel hazánkra korábban messze ez volt a legjellemzőbb, ezért gyűjtöttük külön ezeket a válaszokat. Büszkék lehetünk arra, hogy a hollandok kedves, barátságos, vendégszerető embereknek tartanak bennünket, a válaszadók 9%-ának ez jutott eszébe. Kicsit csodálkoztunk azon, hogy a „*Monarchia legyőzte 56-ot*”: Magyarország hallatán a megkérdezettek 8%-a a Monarchiára, a monarchiabeli időkre asszociál, s csak 7%-nak jut eszébe az '56-os forradalom.

Ugyanennyinek jut eszébe a szegénység, a cigányság, valamint a Duna. Érdekes, hogy sokan említik a magyar nyelvet, mint valami érdekes, különleges, nehéz, furcsa, ázsiai eredetű, finnugor nyelvet (5%). Tulajdonképp a kultúrához tartozik, de mégis külön említjük az építészetet: a válaszolók 3%-ának az építészet, a szép épületek jutnak az eszébe. „A szép nő annyi, mint a jó foci”: hazánkról ugyanolyan mértékben jutnak eszébe a hollandoknak a szép nők, mint a jó focisták (3%). Összehasonlítva a 25 évvel ezelőtti felméréssel, a foci igen csak lecsúszott. A pusztá presztízse is, akárcsak a focié, a felmérésünk alapján hallatlanul visszaesett. A külföldiek korábban leginkább erre asszociáltak, s a mi megkérdezetteink körében már csak 2% említi a pusztát. Fürdőkre és lovakra ugyanannyian gondolnak (1%). A továbbiakban feltüntetjük azokat az asszociációkat, amelyeket legalább tízen említettek, de említési gyakoriságuk százalékban nem fejezhető ki: környezetszennyezés, jó klíma, Herendi porcelán, az I. és a II. világháborúban játszott negatív szerepünk.

MI JUT ELŐSZÖR ESZÉBE MAGYARORSZÁGRÓL? (%)

Budapest	44	Szegénység	7
Gulyás	30	Cigányság	7
Kultúra	18	Magyar nyelv	5
Nyaralás	14	Építészet	3
Balaton	11	Szép nők	3
Gasztronómia, bor	10	Jó foci	3
Kedves emberek	9	Pusztá	2
Monarchia	8	Fürdők	1
'56-os forradalom	7	Lovak	1

HÍRES MAGYARKÉNT KIT TUD MEGEMLÍTENI?

A megkérdezettek közel kétharmada egyetlen egy nevet sem ismert. Egyetlen egy olyan név sem volt, amit a válaszolóknak legalább a 10 százaléka említett volna. A legtöbben Bartók Béla nevét említették (8%), ezt követte Puskás Ferenc (7%), majd Márai Sándor (6%). Puskás viszonylag magas helyezése talán ellentmond annak, hogy Magyarországról kevesen asszociáltak a jó focira, de úgy látszik, hogy ha a jó magyar focira nem is, de Puskás nevére még

emlékeznek. Márai viszonylag előkelő helye annak tulajdonítható, hogy „A gyertyák csonkig égnek” c. könyve, valamint az ebből készült színdarab az elmúlt időkből nagy siker volt Hollandiában, s erre a megkérdezettek még élesen emlékeztek. Márai Sándort Konrád György követte (5%). Még százalékban kifejezhető (1-3%) volt az említések gyakorisága Liszt Ferenc, Eszterházy Péter, Kertész Imre és Nagy Imre esetében. Azok névsora, akiket legalább tízen említettek (0,5%<): Rubik Ernő, Polgár-lányok, Mindszenty bíboros, Kádár János, Nádas Péter, Zsazsa Gábor, Kurtág György, Besnyő Éva, Horthy Miklós, Lehár Ferenc és Gőncz Árpád.

OLVASOTT-E MOSTANÁBAN MAGYAR KÖNYVET, VAGY JELEN VOLT-E VALAMILYEN MAGYAR KULTURÁLIS ESEMÉNYEN?

A megkérdezettek több mint 90%-a még nem találkozott a magyar kultúrával, nem olvasott semmilyen könyvet, nem vett részt magyar kulturális eseményen (1860 fő). Az a 7%, aki valamit már mégis csak ismert a magyar kultúrából, elsősorban Márai könyveit említette (52 fő). Jellemző viszont, hogy aki már legalább egy személyt említett, az több mindenként ismert vagy a kultúránk más ágát is „fogyasztotta” korábban. Kertész Imre és Konrád György könyvei mellett (21 és 35 fő) említették még néhányan Heller Ágnes könyvét is. Többen hivatkoztak a magyar zenére, magyar koncertekre általában (34 fő), jó páran Bartók műveit konkrétan is megemlítve. Többen ismerték a magyar filmeket (21 fő), itt elsősorban Szabó István „Mephisto”-jára gondoltak (9 fő).

Érdekes aspektusa volt a kutatási eredményeknek, hogy a magyar kultúrát egyre többen Magyarországon „fogyasztják”. Ez pedig nyilvánvalóan a turizmus növekedésével függ össze, ami persze kapcsolatban van Budapest viszonylag nagy ismertségével. Mivel a megkérdezettek között nagyon sok volt a fiatal és ezen belül is a fiatal egyetemista, ezért nem meglepő, hogy többen (10 és 20 fő között) hivatkoztak a Sziget Fesztiválra és olyan nyári helységekre mint a Szóda-kert és a Szimpla-kert. Többen Budapesten, az Operában, az Operettben és a Tavasz Fesztiválon élvezték a magyar zenét és táncot (10 és 20 fő között).

JÁRT-E MÁR MAGYARORSZÁGON, S HA IGEN, MIKOR?

A megkérdezettek közel egyötöde járt már Magyarországon (19%). Ez annyira meglepett bennünket, hogy ezt a kérdést korosztályként is bontottuk. A harminc éven aluliak közel 30%-a járt már Magyarországon (29%), így az is érthető, hogy zömük az utolsó 5-6 évben látogatott hazánkba.

Felhasznált irodalom

The New Hungarian Quarterly no. 66. 1977 summer